

Muudatused arstiteaduskonnas Tartu Ülikooli struktuurireformi käigus

Volli Kalm, Andres Soosaar – Tartu Ülikool



Volli Kalm



Andres Soosaar

Tartu Ülikooli akadeemiline struktuur on aegade jooksul mitu korda muutunud. *Academia Gustaviana* alustas 1632. aastal teoloogia, jurisprudentsi, meditsiini ja filosoofia teaduskonnaga ehk kolleegiumiga (1) ning 2016. aasta alguses ollakse taas olukorras, kus ülikooli akadeemilise selgroo moodustavad neli valdkonda: humanitaar- ja kunstiteadused, sotsiaal- ja loodusteadused, meditsiiniteadused ning loodus- ja täppisteadused. Akadeemilise struktuuri muutumine annab tunnistust hariduse ja teaduse jõujoonte muutumisest nii ülikooli sees kui ka selle ümber. Tehtud muudatused peaksid võimaldama ülikooli kui terviku efektiivset ja paindlikku juhtimist niisugusel viisil, et ülikooliüleised strateegilised otsused domineeriks kitsa eriala soovide ees.

ÜLIKOOI STRUKTUURIREFORMI KULG

Mõtted ülikooli akadeemilise struktuuri konsolideerimisest ja suuremate töökorralduslike üksuste loomisest ulatuvad juba sajandivahetuse aegadesse, aga reaalsed tegudeni jõuti 2007. aastal, kui mitmest väiksemast moodustati teiste kõrvale kaks suurt teaduskonda (loodus- ja tehnoloogia-teaduskond ning filosoofiateaduskond). Selle järel kujunes ülikoolis olukord, kus teaduskondades võis töötajate arv erineda ligi 50 korda ja teaduskondadesse kuuluvate üksuste (instituudid, kliinikud, osakonnad) töötajate arv varieerus kahest kuni mitmesajani. Niisugune olukord tegi akadeemiliste üksuste juhtimise keeruliseks ning tõi nende tegevuses kaasa dubleerimist ja killustumist. Protsessi ülikoolis toetas ka õppe- ja teadustöös järjest süvenev interdistsiplinaarsuse ja koostöö vajaduse tunnetamine rahvusvahelises ulatuses ning see töötas vastu senisele järjest kitsamale spetsialiseerumisele ja erialade eraldumisele üksteisest.

2014. aasta alguses moodustati üheksa teaduskonna ja nelja kolledži kohale koostööd koordineeriva juhtimistasandina neli valdkonda: humanitaarteadused ja kunstid, sotsiaal- ja loodusteadused, meditsiiniteadused ning reaal- ja loodusteadused. Koos uue põhikirja jõustumisega 1. jaanuaril 2016 (2) võtsid valdkonnad üle seni teaduskondadele kuulunud juhtimistasandi. Seeläbi tasakaalustus ülikooli struktuur, milles seniste suurte, keskmiste ja väikeste teaduskondade alusel moodustati neli ligikaudu võrdset üksust. Sisult sarnast akadeemilise struktuuri nelikjaotust kasutatakse ka paljudes teistes ülikoolides ning selle tugevus seisneb selles, et nad on õppe- ja teadustöö sisult ja tähtsusest võrdväärsed ning katavad valdava osa tänapäevasest teaduspõhisest õppe-, uurimis- ja arendustegevusest.

Niisamuti koondusid ka senistes teaduskondades olnud üle 70 erineva suuruse ja nimetusega akadeemilist üksust uuenenud struktuuris 29 instituudiks ja kolledžiks. Seega vähenes oluliselt ülikooli akadeemiliste üksuste arv, kuid samas muutusid nad inimkapitali (töötajate ja üliõpilaste arvu järgi), rahastamise, õppekavade sisu haldamise ning teaduse finantseerimise seisukohalt suuremaks ja stabiilsemaks. Kindlasti on igapäevast haldust lihtsam korraldada suuremates struktuuriüksustes, lisaks peavad ülikoolis asjaajamist kergendama sihtfinantseeringud erinevatesse e-lahendustesse. Info kiiret liikumist ning huvide ja tegevuste ülikooliülest koordineeritust soodustab nelja valdkonna dekaani kaasamine rektoraadi tegevusse. Samal ajal iseloomustab ülikooli väliselt kõrghariduse süsteemi riikliku koolitustellimuse kadumine, õppima asuva vanuserühma vähenemine, tulemuspõhine ülikoolide ja teadustegevuse rahastamine ning süvenev konkurents ülikoolide vahel. Niisuguses keerukas olukorras toimetulekuks on ülikoolil mõistlik oma ressursse ühendada ja erialaüleltselt koos tegutseda.

MEDITSIINITEADUSTE VALDKOND SEOB ARSTITEADUSE, TERVISHOIU NING SPORDI- JA LIIKUMISTEADUSED

2016. aasta algusest toimib Tartu Ülikoolis meditsiiniteaduste valdkond, mille moodustasid seni iseseisvalt tegutsenud arstiteaduskond ja kehakultuuriteaduskond. Valdkonna koosseisu kuulub 6 instituuti: bio- ja siirdemeditsiini, peremeditsiini ja rahvatervishoiu, farmaatsia, kliinilise meditsiini, hambaarstiteaduse ning sporditeaduse ja füsioteraapia instituut. Ülikooli ajaloo vaatepunktist väärib märkimist, et kehalise kasvatus instituut kuulus enne II maailmasõda samuti arstiteaduskonna koosseisu. Prekliiniliste ja kliiniliste erialade tihedam koostöö, samuti arstiteaduse, kehakultuuri ning tervishoiu lõimimine on eesmärgid, mille poole liikumisega luuakse head eeldused ühiste teadusteemade ja ka õppekavade arendamiseks ning osalemiseks terve ühiskonna ees seisvate terviseprobleemide lahendamisel

Ülikooli nelja põhilise akadeemilise üksuse nimetamine valdkondadeks ja mitte teaduskondadeks oli uue põhikirja vastuvõtmisel tehtud kompromisside tulemus. See ei sündinud ülikoolis kui suures ja mitmekesisel, paljude erialade ja õppekavadega asutuses kergelt, vaid takerdus mitmel korral erinevate huvide, eelarvamuste ja hirmude tõttu. Koordinatsioonitasemena toimunud meditsiiniteaduste valdkonna nõukogu soovis arstiteaduskonna nime säilitamist, kuid ülikooli senatis jäi seda pooldava otsuse tegemisest puudu üksnes mõni poolthääl. Kui mõelda valdkonnas õpetatavate erialade ning nendega seotud teadus- ja arendustegevuse peale, siis sobivad meditsiiniteadused nende ühisnimetajaks isegi paremini kui arstiteadus. Samas võib traditsiooni jõud olla sedavõrd tugev, et valdkonna nime küsimus võib ükskord taas päevakorda ja otsustamisele tulla. On selge, et ülikooli neli valdkonda on oma tegevuse sisu ja eesmärkide poolest pigem sarnased suurte teaduskondadega, kuid esialgu keskendume struktuuriüksuste nimedest olulisematele teemadele, s.t nende sisulise arengu ja koostöö tagamisele.

Suuremaid muudatusi meditsiiniteaduste valdkonnas võib vaadelda kahel tasandil.

Esiteks saab võimalikuks arstiteaduse, sporditeaduse ja füsioteraapia senisest tõhusam sidestamine, mida realiseeritakse tihedama koostööna meditsiinikompetentsust vajavate erialade õppekavade vahel. Ka eraldiseisvana oli kehakultuuriteaduskonna teadustööst kaks kolmandikku sisuliselt seotud meditsiini ja tervishoiuga, nii et sellest vaatepunktist oli seniste iseseisvate teaduskondade ühendamine igati loomulik käik. Rahvastiku vananemine toob kaasa füsioteraapia osatähtsuse suurenemise kogu tervishoius ja meditsiinis ning ühtses valdkonnas saavad ka arstid rohkem panustada füsioterapeutide õppesse, milles arendatakse kahte suunda – kliinilist ja liikumisteraapiat. Ka tänapäevane treeninguõpetus rajaneb suuresti meditsiiniteadustel.

Teiseks jätkus arstiteaduskonna senistes üksuste koondumine, mis sai alguse mõni aasta tagasi bio- ja siirdemeditsiini instituudi (SIME) moodustamisega, mis nüüd koondab valdkonna prekliinilise osa ühte võimekasse instituuti. Niisamuti moodustati arstiteaduskonna senisest 17 väikesest kliinikust meditsiiniteaduste valdkonna kliinilise meditsiini instituut. Dekaanil vastava otsuse korral on senistel kliinikutel võimalus jätkata kliinilise meditsiini instituudi töökorralduslike üksustena. Tartu Ülikooli ja TÜ Kliinikumi vahel kooskõlastatud ja ühtse juhtimise all olevate struktuuride liitmisega minnakse edasi kahe asutuse koostöös. Meditsiiniteaduste valdkonnaga on sisulises igapäevases koostöös ka loodus- ja täppisteaduste valdkonna teatud üksused ning ka TÜ Eesti geenivaramu, mis tegutseb ülikoolis valdkondadevälise iseseisva asutuseksena ning arendab tulemuslikku koostööd SIMEga.

Kokkuvõtteks võib märkida, et meditsiiniteaduste valdkonnas töötavad inimesed on olnud ülikooli uue põhikirja jõustumise käigus väga konstruktiivsed ja koostöövalmid ning kahe senise teaduskonna ühinemisest sündinud sünergia ja uued võimalused on tuntavad juba praegu.

KIRJANDUS

1. Tartu Akadeemia (*Academia Gustaviana*) põhikirj. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus; 2015.
2. Tartu Ülikooli põhikirj. Jõustunud 01.01.2016. http://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/ulikoolist/kehtib_alates_01012016_tartu_ulikooli_pohikirj.pdf.